

не надходило ініціативи перевидати альманах, хоча, здавалося б, ця ідея лежить на поверхні. Чому так? Невже голоси письменниць досі менш значущі для української культури?

Перевидання «Першого вінка» — це спроба повернути своє. Перевідкрити власну культурну спадщину, відновити справедливість для жінок-письменниць, чиї твори були забуті або пригнічені російською політикою. Це також спроба виправити історичну нерівність і відновити гідність та визнання для цих талановитих жінок, які зробили вагомий внесок у розвиток української літератури й культури. Перевидання «Першого вінка» важливе як символічний крок у напрямку відновлення історичної пам'яті та підтримки української культурної самосвідомості.

На момент першого виходу у світ проблематика багатьох творів альманаху була новаторською, а то й екстравагантною. Становище жінки в Україні та світі, її емансипація й самореалізація, залучення жінок до суспільної громадської діяльності та інтелектуальної праці, осмислення власної національної ідентичності — багато з тем, порушених у альманаху, залишаються актуальними й у наш час. Таким чином перевидання «Першого вінка» слугує нагадуванням про те, що боротьба за рівність, права та гідність жінок, а також за українську національну самоідентифікацію є актуальною і сьогодні. Ця боротьба набуває особливого значення в контексті активної війни, яку росія веде проти України останні 10 років.

Опираючись загарбникові, українці й українки також опираються ідеології «русского міра» — ідеології, яка, серед іншого, дискримінує жінок, обмежує їхні права на безпеку та політичне представництво. Україна провадить боротьбу за справедливе суспільство, де кожна людина, незалежно від статі, гендерної і сексуальної ідентичності, матиме рівні права та можливості. І ця боротьба набуває особливого значення в умовах російської агресії, коли важливо забезпечити захист інтересів усіх громадян, зокрема жінок, та забезпечити їхню активну участь у побудові демократичного суспільства.

Саме тому команда Фонду ім. Гайнріха Бюлля, бюро Київ — Україна, вважає за честь посприяти перевиданню альманаху «Перший вінок». Підтримка цього проекту є важливим кроком

задля зміцнення цінностей рівності, справедливості та культурного розвитку, на яких ґрунтується майбутнє вільної, незалежної та сильної України.

Галина Котлюк і команда
Фонду ім. Гайнріха Бьоля,
біро Київ — Україна

«Перший вінок» — документ життя української жінки

Передмова

«Так лети ж наш соколику в широкий світ... Та хоч, може, не всюди приймуть тебе, а то ще й злим проженуть словом, то прийде час, що згадають колись про першого звістуна!» — так трепетно словами зі своєї передовиці виряджала «Перший вінок» на літературний шлях одна з його ключових фундаторок і авторок Наталія Кобринська. Мине понад 135 років із моменту появи цього «первоцвіту жіночого виробу» у Львові 1887 року, щоб тепер цим ошатним його перевиданням по-справжньому згадати, вшанувати й піднести його непроминальну історичну вартість. Це видання назавжди увійшло в історію літературного процесу, української преси, жіночого руху як важливий вияв соборницького поступу і перший інтелектуальний здобуток українського жіноцтва, яке заявило про себе на письмі.

Чи можемо уявити тогочасні обставини, середовище, суспільні настрої, в яких творився «Перший вінок»? Чи можемо уявити завзяття жінок, які в умовах української бездержавності, розділені політичними кордонами двох імперій, серед домашніх клопотів і затертих патріархальних засад, без університетської освіти зуміли згуртуватися довкола літератури й створити безцінний культурний продукт, у якому, за словами промоутера альманаху Івана Франка, «голоси жінок-галичанок і українок переплітаються і зливаються в одну гармонію»?

Шлях «Першого вінка» до української жінки був доволі складним. Адже за лаштунками видавничого процесу кипіло безліч затаєних суперечок, особистих незгод, цензурних перепон, редакторських труднощів і авторських амбіцій. Мірою того, як українське жіноцтво чимраз більше починало усвідомлювати

свої громадянські завдання, культурні потреби, єднатися доволі спільних ідей, поступово викристалізувався задум створити власне видання, яке стало би «першим у нас голосом, піднесеним в справі жіночого питання».

З цією метою в грудні 1884 року в Станіславові (нинішньому Івано-Франківську) постала перша жіноча організація «Товариство руських женщин», очільниця якої, Наталія Кобринська, публічно задекларувала нові завдання товариства: «Ми поклали собі метою впливати на розвій жіночого духа через літературу». Отже, саме література від початків організаційного структурування українського жіноцтва стала важливим фактором його духовного і культурного самовияву. Щоправда, навіть у середовищі «Товариства руських женщин» не було однастайності доволі видання альманаху — можливо, тому, що сама ідея просвіти і створення книжки для жінок була занадто прогресивною в суспільній свідомості того часу. Показовим виявом цього стали внутрішні незгоди у Товаристві, коли за зібрані на альманах членські внески частина його членкинь вирішила придбати срібну тачку для нового станіславівського єпископа Юліяна Пелеша. Видання задуманого жіночого альманаху опинилося під загрозою.

Усі ці обставини змусили Наталію Кобринську вийти з товариства й шукати інших можливостей і ресурсів для підготування жіночого збірника. Тут, знову-таки, не забарилася допомога Івана Франка, який, скориставшись своїми наддніпрянськими контактами, залучив до видання авторитетну письменницю з Великої України Ольгу Петрівну Косач, відому під літературним псевдонімом Олена Пчілка. Вона щиро підтримала ідею альманаху, не лише долучившись до нього своїми творами та редакторською участю, а й профінансувавши половину накладу. Так на титулі «Першого вінка» з'явилися прізвища обидвох його редакторок і меценаток — Наталії Кобринської та Олени Пчілки.

Допомога літературної посестри з Наддніпрянщини стала вирішальною у видавничій історії альманаху. Ба більше, ім'я Олени Пчілки на обкладинці збірника стало впізнаваним літературним брендом. Одна з наймолодших читачок «Першого вінка», майбутня визначна діячка жіночого руху Олена Охримович-Залізняк, так згадувала свої перші враження від цього видання: «Зверхній вигляд книжки мене не зацікавив. Назва "Перший вінок" мені